

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
Ratamestarinkatu 12
00520 Helsinki

24.10.2012

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

Suomen lähi- ja perushoitajaliiton, SuPerin lausunto uudesta sosiaalihuoltolaista

Lausunnon tausta

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto arvostaa uuden sosiaalihuoltolain luonnoksen valmistumista. Lakiluonnos pitää sisällään monia uudistuksia, joilla sosiaalihuollon asiakkaan tilannetta voidaan parantaa. Kannatamme myös läpinäkyvyyden korostamista kunnan toiminnassa. Olemme nähneet tärkeäksi uudistaa sosiaalihuollon monipolvista lainsäädäntöä ja sovittaa sitä yhteen erillislakien kanssa. Olemme edelleen huolissamme yhteiskunnan arvomaailman kovenemisesta ja kaikista heikoimmassa olevista kansalaisistamme. Lain tavoitteiden toteutuminen edellyttää riittävää taloudellista panostusta ja on mitä suurimmassa määrin kunnan poliittisten päättäjien arvovalintakysymys.

Suurin osa SuPerin jäsenkunnasta tekee työtään sosiaalihuollon sektorilla. Heidän nimikkeensä vaihtelevat kentällä. Superilaisten koulutus on sosiaali- ja terveysalan toisen asteen perustutkinto tai aikaisempi kouluasteen tutkinto. SuPer tarkastelee lausunnossaan pääasiassa jäsenkuntansa kannalta keskeisiä asioita.

Lain tarkoitus

Uudistettavan sosiaalihuoltolain lähtökohtana ovat riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut ja muut tukitoimet sekä asiakaslähtöisyyden korostaminen luovat hyvän pohjan uudistukselle. Asiakkaan aseman kirkastaminen ja aidon osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen on eettisesti kestävä sosiaalihuollon perusta. Lakiin kirjattuna nämä lähtökohdat siirtyvät vähitellen nykyistä näkyvämmiin alan ammattilaisten tietoisuuteen ja koulutuksen ytimeen.

Määritelmät

Hyvät määritelmät ohjaavat toimintaa ja avaavat vaikeasti ymmärrettäviä ilmiöitä. Sosiaalihuolto kattaa ihmisen elämästä keskeisiä alueita ja sisältää suuren joukon palveluja ja etuisuuksia, joiden hahmottaminen voi olla vaikeaa. Lakiluonnoksen 3§ sisältää lain kannalta keskeisten käsitteiden määrittelyn. Kiinnitimme huomion

momentin 4 käsitteen sosiaalityö määrittelyyn, joka esitettyssä muodossa on pitkä ja vaikeaselkoinen. Se ei helposti avaudu.

Sosiaalihuollon toimintaedellytykset

5 § kuvataan selkeästi kunnan vastuu kuntalaisten tarpeiden mukaan riittävien taloudellisten voimavarojen osoittamiseksi sosiaalihuoltoon. Erityisen hyvänä asiana näemme, että lakiin kirjataan selkeästi henkilöstöä koskevat vaatimukset. Kunnan käytettävissä on oltava riittävä määrä sosiaalihuollon ammatillista henkilöstöä ja henkilöstön määrän ja rakenteen on vastattava kunnassa esiintyvää sosiaalihuollon tarvetta. On esiarvoisen tärkeää, että laissa tullaan määrittelemään henkilöstöltä edellytettävät kelpoisuusvaatimukset voimassa olevan lain (272/2005) mukaisina.

SuPer yhtyy eriävän mielipiteen 2 (Mäntysaari, Heikkilä, Kirmanen, Komminaho) esitykseen, jonka mukaan sosiaalihuoltolakiin tai ainakin HE:n perusteluihin lisättäisiin viittaus pikaisesti säädettävään ammatinharjoittamislakiin, jossa tarkemmin säädetään sosiaalihuollon eri ammattien harjoittamisesta. Tässä ammatinharjoittamislaissa tulisi määritellä lähihoitajan ammatin harjoittamisesta siten, että lähihoitajan tehtävissä vaaditaan aina alan tutkinto. Lisäksi SuPer esittää, että viranomaisen ryhtyisi toimenpiteisiin sosiaalihuollossa työskentelevien sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittaneiden lähihoitajien osalta, jotta kaikilta edellytettäisiin rekisteröitymistä Valviran Terhikki- rekisteriin. Lähihoitajat ovat terveydenhuollon ammattihenkilöitä ja heidän työhönsä sosiaalihuollossa kuuluu myös terveydenhuollollisia tehtäviä kuten lääkehoito. Lähihoitajien työssä korostuvat myös potilasturvallisuutta koskevat säädökset.

Yksilön ja perheen tarpeet

14 §:ssä kuvataan tuen tarpeita, joihin kunnan on vastattava. Pykälä ilmentää selkeästi tilanteita, joissa kunnan asukkaalla on mahdollisuus kääntyä sosiaalihuollon palveluiden puoleen. Pykälässä viitataan 23 §:ssä tarkoitettuihin sosiaalipalveluihin, joista ensimmäisenä mainitaan perheitä tukevat palvelut. SuPer pitää näitä palveluita ensiarvoisen tärkeänä, jotta lastensuojelutyötä päästäisiin kehittämään ehkäisevään suuntaan ja päästäisiin tilanteeseen, jossa lastensuojelun tarve vähenisi ja huostaanottojen määrä laskisi. Päivähoidon jäädessä uudesta sosiaalihuoltolaista pois, SuPer näkee päivähoidon yhdestä keskeisimmistä lapsiperheiden sosiaalipalveluista. Päivähoidon siirtyessä varhaiskasvatuslakiin kannamme huolta päivähoidon valvonnasta ja sen toteutuksesta.

15 §:ssä kuvataan ne tuen tarpeet, jossa lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu ja kehitys ovat vaarantuneet tai heikentyneet. Osa kunnista ei ole pystynyt järjestämään voimassa olevan sosiaalihuoltolain mukaista lapsiperheiden kotipalvelua. SuPerin näkemyksen mukaan lapsiperheiden kotipalvelu on uudessa sosiaalihuoltolaissa tehtävä näkyväksi ja velvoitettava kunnat järjestämään tämä palvelu. Myös lapsiperheiden kotipalvelua toteutettaessa on henkilöstön oltava sosiaali- ja terveysalan koulutuksen saaneita (272/2005).

Tuen tarpeisiin vastaaminen

Lakiluonnoksessa nostetaan arvokkaasti esille ymmärrettävällä tavalla tiedottamisen merkitys. Periaatteet, joilla tarpeisiin vastaamista ohjataan, ovat asiakaslähtöiset ja selkeät.

Perheet

SuPer kantaa huolta lapsiperheiden tilasta ja pitää kannatettavana perheitä tukevien palveluiden järjestämistä ja sääntelyä.

Hoiva

28§ määritellään hoivan sisältö ja menetelmät. Pitkäaikaisena laitoshoitona hoiva säädetään järjestettäväksi vain sosiaalihuollon erityislaeissa erikseen säädettyissä tilanteissa. Osa vanhuksista tulee aina tarvitsemaan pitkäaikaista laitoshoidtoa, joten oikeus laitoshoittoon on tärkeää tavalla tai toisella kirjata lain tasolla.

60 § nostetaan esille laitoshoidon ja avohoidon rajankäynnin epämääräisyys ja todetaan, että Kela voi tarvittaessa kuntien kanssa selvittää, milloin kyse on laitoshoidosta ja milloin avohoidosta. Laitoshoidon purkamisen yhteydessä tapahtuu liian paljon pelkästään ” nimen vaihtamista” ja sen perusteella henkilöstösupistuksia asiakkaiden ja heidän hoidon tarpeensa pysyessä ennallaan tai heikentyessä. Tämän epäkohdan korjaamiseksi tarvitaan selkeää ohjeistusta sekä valvontaa.

Asiakassuunnitelma

37§ määrätään asiakkaan oikeudesta asiakassuunnitelmaan. On hyvä, että laissa todetaan, että asiakkaalle laaditaan yksi asiakassuunnitelma, jolla asiakkaan palveluja voidaan hoitaa koordinoitusti. Asiakassuunnitelman laadintaa koskeva sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työnjako määräytyy kunnan päättämin perustein.

Vastuutyöntekijä

Lain 41 § säädetään asiakkaan palvelukokonaisuutta hoitamaan nimettävästä vastuutyöntekijästä. Asiakkaan kanssa päivittäin työskentelevät lähihoitajat soveltuvat erityisen hyvin tähän vastuutyöntekijän tehtävään.

42 § säädetään vastuutyöntekijän tai vastaavan sosiaalihuollon ammattihenkilön velvollisuudesta viestittää asiakkaan suostumuksella asiakkaan tarvitseminen palvelujen laajentamisesta. Tämä on kannatettava säädös ja selkeyttää työntekijöiden toimintaa.

Sosiaalihuollon laatu

Yksi merkittävimmistä asioita tämän päivän sosiaalihuollon toiminnan kannalta on laadunvalvonta. Laatu muodostuu monesta eri osatekijästä, joista keskeisimpiä ovat riittävä, osaava ja koulutettu henkilökunta sekä hyvin toimiva johtajuus.

Sosiaalihuollon omavalvonta

On tärkeää, että lain tasolla omavalvonta – asiakirjat määrätään julkisiksi ja että niiden seuranta kehitetään henkilöstöltä kerättävällä palautteella. SuPer korostaa, että lisäksi tulisi säätää henkilöstön mukaan ottamisesta omavalvontaan kaikissa vaiheissa.

Ammatillisen osaamisen kehittäminen ja työnohjaus

Sosiaalihuollon henkilöstöä koskee täydennyskoulutusvelvoite. Kuitenkin esim. lähi- ja perushoitajista läheskään kaikkien kohdalla täydennyskoulutus säädöksen mukaisena ei toteudu. 53 § säädetään, että kunnan on huolehdittava sekä oman että yksityisen palveluntuottajan (keneltä ostaa palveluja) henkilöstön täydennyskoulutuksesta. Tärkeää on, että työnohjausta järjestetään tasapuolisesti eri ammattilaisille työn vaativuuden ja henkisen (fyysisen) kuormittavuuden perusteella.

Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus

55 § säädetään palvelujen laadusta ja henkilökunnan ilmoitusvelvollisuudesta itse havaitsemastaan tai tietoonsa tulleesta epäkohdasta.

SuPeriin tulee paljon työntekijöiden yhteydenottoja koskien tilanteita, joissa työntekijät haluavat puuttua havaitsemiinsa epäkohtiin ja asiakasturvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin, jota syntyy mm. epäpätevän henkilöstön työskentelyn seurauksena. Näissä tilanteissa työntekijät ovat saattaneet joutua työnantajan painostuksen kohteeksi, jopa irtisanotuksi työsuhteestaan. Siksi Superissa pidämme hyvänä asiana, että tässä sosiaalihuollon lakiluonnoksessa 55 § on säädetty siitä, että kunnan ja yksityisen palvelun tuottajan on ensinnäkin tiedotettava ilmoitusvelvollisuudesta työntekijöille ja toiseksi lakitekstissä todetaan, että ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia.

SuPeriin kuuluu yli 82 000 lähi- ja perushoitajaa sekä muita toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittanutta, jotka työskentelevät julkisella ja yksityisellä sektorilla. Lisätietoja tästä lausunnosta antaa suunnittelija Soili Nevala, soili.nevala@superliitto.fi, 09-27279157

Silja Paavola
puheenjohtaja
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry

Jussi Salo
johtaja
kehittämisyksikkö SuPer ry